

I 2/2019 av Religion og livssyn kan du lese en artikkel av nåværende direktør i Bioteknologirådet Elisabeth Gråbøl-Undersrud: *Ønsker du å bestemme øyefarge på barnet ditt? I USA er det nå mulig. Hvor skal grensen gå?*

HVA ER ET BARN?

Samfunn og menneskesyn i endring, med vekt på bioteknologi og reproduksjon, og debatten om barn og foreldreskap

EIVOR ANDERSEN OFTESTAD

HVA ER «GODT OG RETT FOR INDIVID OG SAMFUNN»?

Dagens unge arver en mengde etiske spørsmål. Et felt som er i stadig utvikling og som de må forholde seg til, er bioteknologi. Blant fremtidens muligheter er ikke minst en rekke nye måter å lage barn på. Hvis vi ser dette i et litt større perspektiv, ser vi at de nye teknologiske og bioteknologiske mulighetene kommer hånd i hånd med et nytt syn på det å være menneske. Hvordan skal vi reflektere om dette?

Før en refleksjon starter, er det viktig å understreke at barn som er kommet til ved hjelp av ny teknologi eller på andre måter, ikke er annerledes. Alle barn er like verdifulle, uansett hvordan de er blitt til. Det er allikevel viktig å reflektere over og diskutere hvordan vi som samfunn organiserer det å anskaffe nye mennesker. I et større perspektiv er den største endringen at barn tidligere var skjebne og gave, mens de nå i større grad er et valg. Spørsmålet er hva dette betyr for synet på mennesket.

I følge den nye læreplanen for religion og etikk, er skolens oppgave i møte med vår virkelighet å «gjennom etisk refleksjon gi rammer for å undersøke og klargjøre hva som er godt og rett for individ og samfunn i dag og i fremtiden».

Hvordan er denne oppgaven mulig å gjennomføre? I et samfunn i rask endring, slik vi befinner oss i nå, kommer endringene og mulighetene enten vi vil eller ikke. Hva som er godt og rett for individ og samfunn er ikke noe vi først kan undersøke og klargjøre, og så planlegge langsiktig utfra en felles oppfatning om hva som er en best mulig utvikling. Det er snarere noe vi hele tiden må ta stilling til. Derfor blir det så viktig å opparbeide evnen til kritisk tenkning, en evne som ikke kommer rekende på ei fjøl.

TRE CASER

La oss starte med noen aktuelle caser. I Januar 2017 trykket Aftenposten en lengre reportasje om en lykkelig ønskemamma med baby i magen (11.01.17). Kvinnen er selv en offentlig aktør i debatten om nye måter å få barn på. Hun driver en «ønskemammablogg» og historien hennes har vært mye brukt, og blir frem-

deles brukt når det spørsmålet om eggdonasjon skal belyses (se f.eks. GENialt, 13.02.20). Reportasjen ledsaget lederen i Aftenposten som argumenterte for legalisering av eggdonasjon. Kvinnen trengte hjelp til å bli gravid - for det første fordi hun ikke hadde noen mann, og altså ikke tilgang på sæd, og dernest fordi hun selv ikke hadde brukbare egg. Da ble hun, slik Aftenposten fremstilte det, «på grunn av de strenge reglene i Norge ... tvunget utenlands» - hvor hun kunne kjøpe både egg og sæd. Et relevant spørsmål er hva slags forståelse av mennesket og menneskelig reproduksjon det er som muliggjør denne situasjonsbeskrivelsen?

Et annet situasjon, også var beskrevet i Aftenposten (10.03.17), handlet om et barn med fire potensielle mødre (BILDE). Utgangspunktet var et par som ønsket barn sammen – selv om forholdet deres var over. Far bidro med sæd, mens hans ekssamboer (kvinne 1) ikke kunne bidra med egg. Det ble hentet inn egg fra en eggdonor (kvinne 2). Embryoet ble plassert inn i en surrogatmor (kvinne 3) og født i USA. Da barnet var hentet til Norge, ble mannens nye kjæreste (kvinne 4) aktuell som adoptivmor til barnet. Hvordan det hele endte, er ikke poenget her. Spørsmålet er hva slags premiss som muliggjør denne type praksis?

Begge disse fortellingene forutsetter at egg og sæd forstås som et slags råmateriale som ikke har noen annen mening enn å være arveanlegg som kan forhandles og byttes ut. Det betyr at det ikke er noen nødvendig forbindelse mellom sædgiver og sæd, eller mellom eggdonor og egg. Egg og sæd handler ikke om mulig avkom, men om rent arvemateriale man kan gi bort eller ta betalt for. Både egg og sædceller kan skilles fra opphavet og lagres, byttes, erstattes eller kastes. Når egg og sæd forstås som utskiftbart biologisk arvemateriale er heller ikke dette som er kjernen i foreldreskapet i disse casene. Hva er det da?

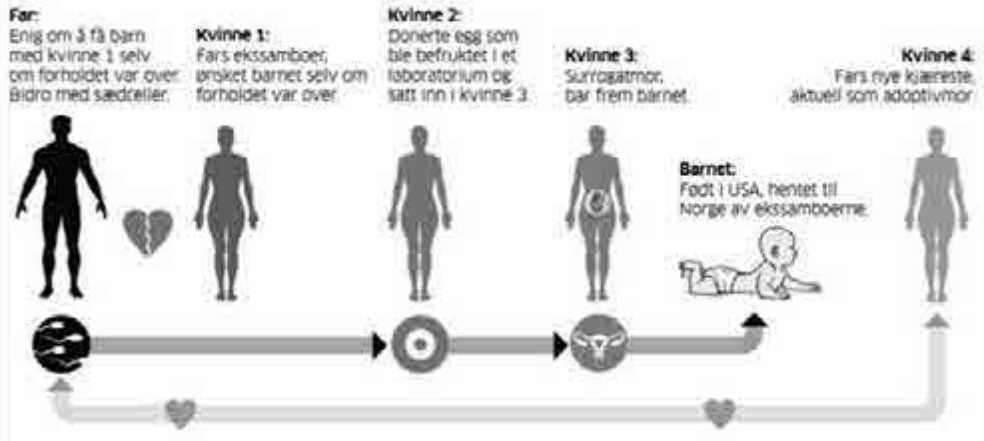
Aftenpostens leder som ledsaget reportasjen 11. januar, var konklusjonen i avisas langvarige kampanje for legalisering av eggdonasjon. Og konklusjonen var klar:

«Innvendingene [mot eggdonasjon] skal frem, men konklusjonen er at de ikke veier tyngre enn det viktigste argumentet for å oppheve forbudet: *Dette er sterkt ønskede barn*. Kjernen i foreldreskapet er kjærlighet, omsorg, oppfølging og det uforbeholdne i barn-foreldre-relasjonen, ikke DNA. Forbudet mot eggdonasjon bør oppheves».

Denne lederen samsvarer med en reduksjonistisk forståelse av egg og sæd som utskiftbart DNA. Samtidig samsvarer det også med vår tids idealmodell for reproduksjon, nemlig det planlagte *Ønskebarnet*. Den er slik et godt eksempel på hvordan den teknologiske utviklingen og synet på barn henger sammen.

En rettssak i Danmark høsten 2019 belyser «Ønskebarnet» fra en annen vinkel. Saken handlet om et lesbisk par som i 2017 fikk et barn ved hjelp av sæddonor. Kvinnen som bar frem barnet, ble registrert som mor. Partneren hennes ble registrert som medmor, slik praksis også er i Norge etter ekteskapsloven av 2009. Som medmor er hun juridisk likestilt med en far. Men kort etter at barnet ble født, gikk kvinnene fra hverandre. Begge kvinnene ønsket da at kvinnen med

Slik ble barnet til:

status som medmor ikke lenger skulle ha denne statusen. Saken gikk gjennom hele rettsapparatet i Danmark, men ble avvist i alle instanser. Barnet har i tillegg en kjent sæddonor som ikke har status som far til barnet (*Politiken*, 12.11.19).

Denne saken fra Danmark viser hvordan det kontraktsfestede foreldreskapet juridisk sett nå er like forpliktende som det biologiske foreldreskapet. I dette tilfellet overstyrte det juridiske foreldreskapet det biologiske. Samtidig var ikke opplevelsen selvsagt. Begge kvinnenes ønske og intuisjon var å avslutte forpliktelsen ettersom forholdet var over før det kom i gang. Det samme ville ikke skjedd med en biologisk far.

Hvis caser som disse hadde blitt forelagt en klasse i videregående skole for diskusjon, ville jeg tippet at mye av den etiske refleksjonen hadde landet på «hvis det er bra for dem, så er det fint» eller «det må de bestemme selv». Dersom det hadde vært en case med for eksempel to vennepar som ønsket barn å lage barn sammen, ville kanskje svaret vært: «hvorfor i det hele tatt stille spørsmålsteget ved antall foreldre? Er det ikke bedre med flest mulig omsorgspersoner for et barn?»

Hvordan kan man i disse tilfellene på en konstruktiv måte «undersøke og klargjøre hva som er godt og rett for individ og samfunn, i dag og i fremtiden»? En vanlig inngang er gjennom etiske modeller som utgangspunkt. Det vil kanskje ende med hensynet til «barnets beste», noe som igjen vil ende med ulik grad av synsing – for hvem kan vel egentlig svare på hva «barnets beste» betyr? Hvilke premisser legges til grunn? En annen inngang, som jeg er opptatt av her, er derfor å forstå premissene for vurderingene utfra en historisk forståelse av de fenomener som diskuteres.

VÅR EGEN TID I PERSPEKTIV

Denne måten å gå inn i diskusjonen på, er litt motsatt av tendensen i dagens samfunn og dagens skole. Her er det som ligger fast hverken historie eller tradisjon, men nettopp samtidens verdier: likestilling, likeverd, autonomi og så videre. Historien måles opp mot disse verdiene og brukes for å illustrere vår tids fortref-

felighet. Hvis vi derimot skal forsøke å tenke kritisk om vår egen tid og alle de nye utfordringene vi står overfor, må vi forsøke å løfte blikket, og plassere vår egen tid og dens verdier inn i en historie. Den etiske refleksjonen rundt disse problemstillingene betinger forståelse av en historisk sammenheng.

Den historiske utviklingen frem mot vår egen tid kan beskrives på mange måter. For den etiske refleksjonen handler det ikke minst om en løsrivelse fra religiøse forestillinger, og om et opplysningsprosjekt mot økt vitenskapelig kunnskapsnivå. Når det gjelder det å skape nye mennesker, har fokuset endret seg fra å være forstått som Guds gave og oppdrag, tolket utfra bibelens fortelling om Adam og Eva, til å bli bioteknologi. For å sitere tidligere leder i bioteknologirådet, Sissel Rogne: «Å lage barn har blitt bioteknologi» (<https://www.bioteknologiradet.no/2014/09/iskald-familieplanlegging/>).

Hva betyr dette for forståelsen av barn og av foreldre? Hva betyr det forståelsen av å være menneske - og hva slags konsekvenser har det?

En etisk refleksjon må søke utover premissene som er lagt av vår egen historiske kontekst. Mitt poeng er at når vi diskuterer konkrete etiske problemstillinger som eggdonasjon og surrogati, blir det bare en skinndiskusjon så lenge vi ikke adresserer premisset som angår oss alle, nemlig hvilket menneskesyn utviklingen hviler på. Derfor har et hovedanliggende for meg vært å informere etikken med en historisk lesning av debatten. Bare slik vil vi kunne reflektere over grunnlaget for vår egen tids etiske refleksjon. Vi kan bare se særtrekkene hvis vi sammenligner med historien: hvor har vi vært, og hvor er vi på vei?

HVA ER ET BARN - I HISTORIEN

I boken «Vi lager barn. Reproduksjon gjennom 500 år» valgte jeg å dele historien inn i tre hovedfaser: tiden etter reformasjonen i Danmark-Norge (15-1600-tallet), kjølvannet av den industrielle revolusjon på 1800-tallet og dagens moderne post-industrielle velferdssamfunn – eller kunnskapsamfunn - med et mangfold av teknologiske og medisinske muligheter. Gjennom disse fasene kan vi for det første se en klar sammenheng mellom samfunnets produksjonsform og forståelsen av barn. Vi kan også se endringer i hvilke fortellinger som bærer samfunnets regulering av reproduksjon. Vi ser at historien handler om en gradvis løsrivelse av reproduksjon fra seksualitet, og vi ser en klar forflytning av ansvar – fra forestillingen om Gud til det enkelte individ.

Jordbrukssamfunnet og reformasjonen

I det førindustrielle jordbrukssamfunn var det å lage barn forstått som *avl* (det het ikke *reproduksjon*). Kua kalvet, og kona fikk barn en gang i året. Ideelt sett handlet det ikke om avl til gårdsdriften, men avl til Guds rike. Barna var som blomster som en gang skulle leve videre i paradisetts hage.

I den protestantiske kulturen etter reformasjonen var ekteskapet den bærende institusjonen i samfunnet og fortellingen om Adam og Eva gav tolkning til menneskenes liv. Som Adam måtte mannen slite for familiens føde, og som Eva måtte kvinnen vise lydighet mot mannen og føde barn i smerte. Denne tolkningen av menneskelivet utfra bibelfortellingens modeller var helt grunnleggende og regulerte seksualiteten. Barneavl foregikk innenfor ekteskapet, som var en ordning den protestantiske staten vernet på Guds vegne. Menneskene fortsatte på en måte Adam og Evas liv og hadde dermed selvsagte oppgaver.

Hva var et barn i dette samfunnet? Forestillingen var at barna var skapt av Gud, at de var Guds gave, gitt som en livsfrukt i foreldrenes varetekt. Det å gi livsfrukt (som grøde) var Guds ansvar, og kvinnen og mannen var Skaperens redskap for barneavl. Hvis kvinnen døde i barsel, da døde hun på post og var regnet som en martyr. Barna var til syvende og sist Guds eiendom, ikke foreldrenes.

I et større perspektiv ser vi at det man «fikk tilbake» i denne modellen var frihet fra ansvar: Barneavl var menneskets plikt, men Guds ansvar.

Industri-samfunnet

På 1800-tallet skjedde det store omveltninger i samfunnet. Det gryende industri-samfunnet, befolkningsøkning og fattigdom gjorde at det religiøse paradigmet ikke holdt lenger. Hva blir et barn i denne perioden? Også i industri-samfunnet ble barnet forklart i henhold til den samfunnsmodellen man levde i. Avl ble til «produksjon» og underlagt kontroll og markedets etterspørsel. De bibelske forståelsesmodellene blir skiftet ut med sosialøkonomiske modeller og barneproduksjon blir et samfunnsansvar. Der barneavl tidligere hadde vært tjeneste for Guds rike, ble den nå regulert *reproduksjon*: arbeid for samfunnet og nasjonen.

I Norge var en av de viktige aktørene i denne historien Katti Anker Møller (se Oftestad, *Vi lager barn*, Frekk forlag, 2016, s. 65-117). Mens svogeren Johan Castberg regnes som «barnelovens far», var hun «barnelovens mor» og fremmet sosialpolitiske tiltak og mødres rettigheter på veien mot den moderne velferdsstaten.

Katti Anker Møller argumenterte med utgangspunkt i en bedriftsøkonomisk tankegang. Hun mente at det ville styrke nasjonen om familiene fikk færre, sterkere og friskere barn, i stedet for mange barn som ikke ble tatt skikkelig vare på. I sine tekster omdefinerte hun barn fra å være udødelige sjeler til å bli produkter, slik at barnebegrensning falt inn under industriproduksjonens logikk. Hun snakket om hvordan «overdreven føding» senket «barnekvaliteten» og pekte på at mortaliteten (dødeligheten) tiltok «progressivt» der «produktiviteten» steg: de barn man fikk som man ikke ønsket, ble betegnet som «overflødig fødte barn». Den bedriftsøkonomiske argumentasjonen understøttet også kravet om selvbestemt abort. For mens både kvinnen og det ufødte barnet tidligere hadde vært mannens eiendom, måtte nå barnet bli kvinnens eiendom. Når kvinnen var produsent og barnet produkt, stod kvinnen for «den halve formue, hele driftskapitalen

og alt arbeidet», forklarte hun. Denne fordelingen av arbeid og eiendom gav kvinnen råderetten over produktet og retten til å bestemme om fosteret skulle leve.

Som mannen tok kontroll over produksjonen når det gjaldt industrien, skulle kvinnen nå ta kontroll over sin «produksjon» og tilpasse den en ny markedsøkonomisk modell med tilbud og etterspørsel.

Med Katti Anker Møllers argumentasjon er det interessant å se hvordan nettopp samtiden – produksjonsformen i industrisamfunnet – preger forståelsen av barn. I den industrialiserte samfunnsmodellen som etterhvert vokste frem, ble barnet i større grad samfunnets ansvar.

Den postindustrielle velferdsstaten

Hva er et barn i vår egen tid? Katti Anker Møllers visjon var at alle barn skulle komme ønsket til verden. Bakgrunnen var mange tragiske skjebner, så intensjonen var god. Retorikken at barn skal være ønsket, kan man følge fra Katti Anker Møller via 70-tallet, hvor «Alle barn skal være ønsket til verden», også var et slagord, til dagens debatt. I dag er barnet blitt *Ønskebarnet*, og det ønskede barnet har aldri hatt det så godt som nå. Samtidig er barnet i ferd med å bli en bestillingsvare i tråd med vår tids individualistiske idealer i en markedsliberalistisk tid. Om ikke lenge kan kanskje «Barnebestilling på eget ansvar» karakterisere vår måte å lage barn på. Det er ikke lenger Guds ansvar, eller nasjonens ansvar, men vårt eget personlige ansvar. Derfor virket det også litt *awkward* når statsministeren i nyttårstalen 2018 snakket om at Norge trenger flere barn. De fleste erfarer at det er en personlig sak.

Hvis barnet i dag kan beskrives som «Ønskebarnet», leder det tilbake til casen i starten av denne artikkelen, nemlig Aftenpostens argumentasjon for eggdonasjon: det handler om «sterkt ønskede barn».

SKAPELSESBESLUTNING

Det ønsket, som har kraft i seg til å realisere barn, ble definert med det guddommelige begrepet «skapelsesbeslutning» av Berge Erik Solberg allerede i 2010 (*Aftenposten* 12.10.2010). Anledningen var et tvillingpar som ble født i India av surrogatmor. Det fantes ingen far, og både egg og sæd var kjøpt. Hva slags status hadde kvinnen som hadde planlagt svangerskapet og betalt for arvestoff og surrogatmor?

«Surrogati [er] en gyllen mulighet til å reflektere over hva som gjør oss til foreldre i reproduksjonssammenheng. Er det sædceller og eggceller som bestemmer foreldreskap? Er det hvem som bærer frem barnet? Eller er det hvem som bestemmer at et barn skal komme til verden som er avgjørende?»

Solberg konkluderte med at det var kvinnens ansvar fordi det var hennes ønske, intensjon og beslutning.

«Svaret er at [NN] er deres forelder, selv om hun ikke har båret dem frem og

selv om hun ikke har bidratt genetisk. Da hun tok sin skapelsesbeslutning inngikk hun en foreldreforpliktelse»

Begrepet «skapelsesbeslutning» speiler det som er blitt det ideelle grunnlaget for reproduksjon i vår tid, egentlig uavhengig av hvilken måte det foregår på. Det ligger ingen føringer for hvem som kan foreta beslutningen. I prinsippet kan det være hvem som helst, bare eventuelle biologiske begrensninger overvinnes. I begrepet ligger også forestillingen om en skaper. Sammenlignet med tidligere tiders forestillinger tar mennesket Guds plass.

Skapelsesbeslutning tar både kvinner som trenger donorsæd eller embryo, homofile par som trenger surrogatmødre, så vel som heterofile par som planlegger sin egen reproduksjon. Konstruere sitt eget liv vil de fleste av oss. En familieforn som kanskje særlig tydeliggjør denne dreiningen, er «vennefamilier», hvor to personer på bakgrunn av et sterkt barneønske inngår en kontrakt om et felles barn. Deres sterkeste interesse er ikke hverandre, men barnet. De inngår ingen kompliserende parrelasjon, som kan forstyrre omsorgen for barnet. De er autonome voksne som ønsker et barn.

I TV-serien «Else: Om barn», som gikk på TV Norge høsten 2019, gikk Else Kåss Furseth inn i barneproblematikken med hud og hår – for ikke å snakke om livmor og egg. Else skulle bestemme seg for om hun skulle velge å få barn eller ikke – altså hvorvidt hun skulle foreta en skapelsesbeslutning. Premisset for hele serien var at spørsmålet om reproduksjon ikke lenger er begrenset av skjebne, plikt eller natur, men er blitt en mulighet og et valg. Skal hun velge barn eller la være. Mens dette tidligere var noe som skjedde eller ikke skjedde, er dette valget nå blitt påtrengende i samtidskulturen.

Else konkluderte med at «det riktige valget for meg blir å ikke velge. Og siden jeg er der jeg er i livet, vet jeg at valget tas for meg: Det blir ikke barn på meg. (Selv om jeg svarte ja, da en mann spurte meg om jeg var gravid på bussen i forrige uke.)» (VG, 14.12.19)

KULTURELLE KONSEKVENSER?

I et litt større perspektiv ser vi at ansvaret for barnereproduksjon har gått fra forestillingen om Gud som den ansvarlige skaper til mennesket selv. For en kultur er det viktige spørsmålet ikke om Gud finnes eller ikke, men hva slags konsekvenser det har når forestillingen om Gud ikke lenger er kulturelt produktiv. Når det gjelder reproduksjon betyr det at det ikke lenger er Gud, men mennesket selv, som alene blir ansvarlig for de barn det lager. Uavhengig av om Gud finnes eller ikke, er det en ansvarsforflytning som har store kulturelle konsekvenser som vi ikke nødvendigvis ser rekkevidden av ennå.

Skal vi «undersøke» og «klargjøre» (!) hva som er godt og rett for individ og samfunn i dag og i fremtiden, som det står i læreplanen, så kan vi spørre: *Hva er*

logikken i dette fenomenet? Hvilke etiske problemstillinger følger når det som begrunner et menneskes eksistens er andres ønske og beslutning?

Det logiske utgangspunktet er at hvis man først skal skape et barn, burde man selvsagt gjøre det så godt som mulig hvis forutsetningene er til stede. Dette var Aksel Braanen Sterris argument for «sorteringssamfunnet» i debatten om Downs og sortering som gikk i nesten alle aviser for et par år siden («Et forsvar for sorteringssamfunnet», *Morgenbladet*, 10.10.14). Det er ikke utenkelig at denne logikken slår sterkere ut i fremtidens reproduksjon.

I fremtiden kan foreldrenes valg bli langt flere enn i dag. En tidlig blodprøve (NIPT) kan avsløre en mengde informasjon om fosterets tilstand. Og med informasjon kommer valg og ansvar. Er fosteret verdt livet, eller ikke? Jo flere valg foreldre får, desto større ansvar får de for det som blir resultatet. Er dette en utvikling som er god for samfunnet?

En annen alternativ konsekvens av overførselen av ansvaret fra Gud til mennesket selv, kan være ikke å sette barn til verden. For med et slikt premiss, at det er mitt ansvar, bør jeg jo ikke bare spørre om jeg har lyst på barn, men også: Hvilken rett har jeg egentlig til å skape et annet menneske uten å spørre det først? Er ikke det et opplagt spørsmål? Uten en større horisont enn mennesket selv (dvs. oppdrag fra høyere makter: Gud eller samfunnet) så fremstår det å lage barn ikke som noe tilforlateglig og opplagt, men snarere egoistisk, eller også som noe som absolutt - av hensyn til både barnet, foreldrene, og samfunnet - bør underlegges en rasjonell kontroll.

Hva slags syn på barn reflekterer dagens nye muligheter? Slik vi så i de innledende *casene* viser de nye måtene å lage barn på en oppløsning av de menneskelige konstanter. Mennesket reduseres til utskiftbart arvemateriale. Det handler ikke om mor, far og barn, men om egg, sæd og embryo. Alt kan byttes ut og forhandles, gis bort og selges – på markedet. Hvis man ikke har et historisk perspektiv på dette, er dette selvsagt ikke noe problem. Men et spørsmål man kan stille på bakgrunn av historien, handler om sammenhengen mellom seksualitet og reproduksjon. Tidligere var det en helhetlig sammenheng fra unnfangelse og graviditet til fødsel og foreldreskap. Hvordan mentaliteten har endret seg raskt her, ser vi ikke minst hvis vi sammenligner dagens debatt om eggdonasjon med debatten om sæddonasjon på 50-tallet.

I debatten om eggdonasjon slik den føres i dag, tror vi at det springende punktet er «genetisk tilknytning»: er det vesentlig eller ikke vesentlig med genetisk tilknytning? Dette spørsmålet tilhører imidlertid vår tid, hvor teknologien har gjort det mulig å splitte opp det som tidligere var et helhetlig moderskap. Historien viser at man ikke nødvendigvis må tenke slik. Det ser vi for eksempel i debatten om sæddonasjon slik det ble ført for et par generasjoner siden. Det som sto på spill da sæddonasjon ble innført og diskutert på 40- og 50-tallet, var ikke barnets manglende genetiske tilknytning til sin nye far. Det var derimot den for-

pliktløsen som fulgte sædovertførselen. Å frasi seg ansvar var skambelagt for mannen, og det hele burde derfor være anonymisert. Nerven i debatten var at det å donere sæd ikke kunne forenes med en forsvarlig mannsrolle. Man løst forplantningen fra farsrollen i ekteskapet og familien, ble det hevdet.

Frem mot vår tid har den viktigste endringen vært at det ikke lenger blir stilt noe moralsk spørsmål ved sæddonorens ansvarsfraskrivelse overfor avkommet. Det er ikke lenger noen nødvendig forbindelse mellom sæd og sædgiver, eller egg og eggdonor. Premisset som gradvis slo gjennom er at det ikke følger med noen forpliktelser. Det samsvarer med at seksualitet og reproduksjon i samtiden er adskilte fenomener. I debatten om moderne reproduksjon tar vi det som en selvfølge at dette handler om viktigheten av biologisk tilknytning eller ikke, men kanskje handler det om enda mer. Kanskje handler det om ansvar for eget avkom. Det er et poeng som sjelden løftes frem, men som man kan stille – kritisk til vår egen tid - med historien som bakteppe.

«HVA ER ET BARN?»

Den rivende utviklingen innen bioteknologi gir fantastiske muligheter, men reiser samtidig en rekke nye og vanskelige spørsmål som gjør at nettopp spørsmålet «Hva er et barn» blir aktuelt. Det samme gjelder spørsmålet om hva foreldre er. I debattene om blant annet surrogati, eggdonasjon, fosterdiagnostikk og sortering, gis medisinske perspektiver fortrinn og autoritet, mens kulturelle og historiske perspektiver ofte regnes som subjektive og mindre meningsberettigede. Spørsmålene behandles som helsespørsmål, men de er langt mer enn det. Den kulturelle og historiske rekkevidden av endringene innen reproduksjon i vår tid blir undervurdert, samtidig som organiseringen av reproduksjon til enhver tid befinner seg i selve sentrum av det menneskelige samfunn. Hva som er forestillingen om barn, hvorfor man lager barn, og hvordan man regulerer det, er opplagt viktige spørsmål å stille nettopp for å kunne ruste elevene til å reflektere over hva som er godt og rett for individ og for samfunn – nå og i fremtiden.

Eivor Andersen Oftestad, f. 1972, er kirkehistoriker og forfatter og ansatt ved MF vitenskapelig høyskole. Hun utgav boken *Vi lager barn. Reproduksjon gjennom 500 år* i 2016. Artikkelen er opprinnelig et foredrag, holdt ved «Religionskritikk, konspirasjonsteorier og etikk», etterutdanningskurs for lærere, MF 6.-7. januar 2020.
E-post: E.A.Oftestad@mf.no

